

Sibeliuksen puiston ja Itsenäisyyden puiston perusparannussuunnitelma

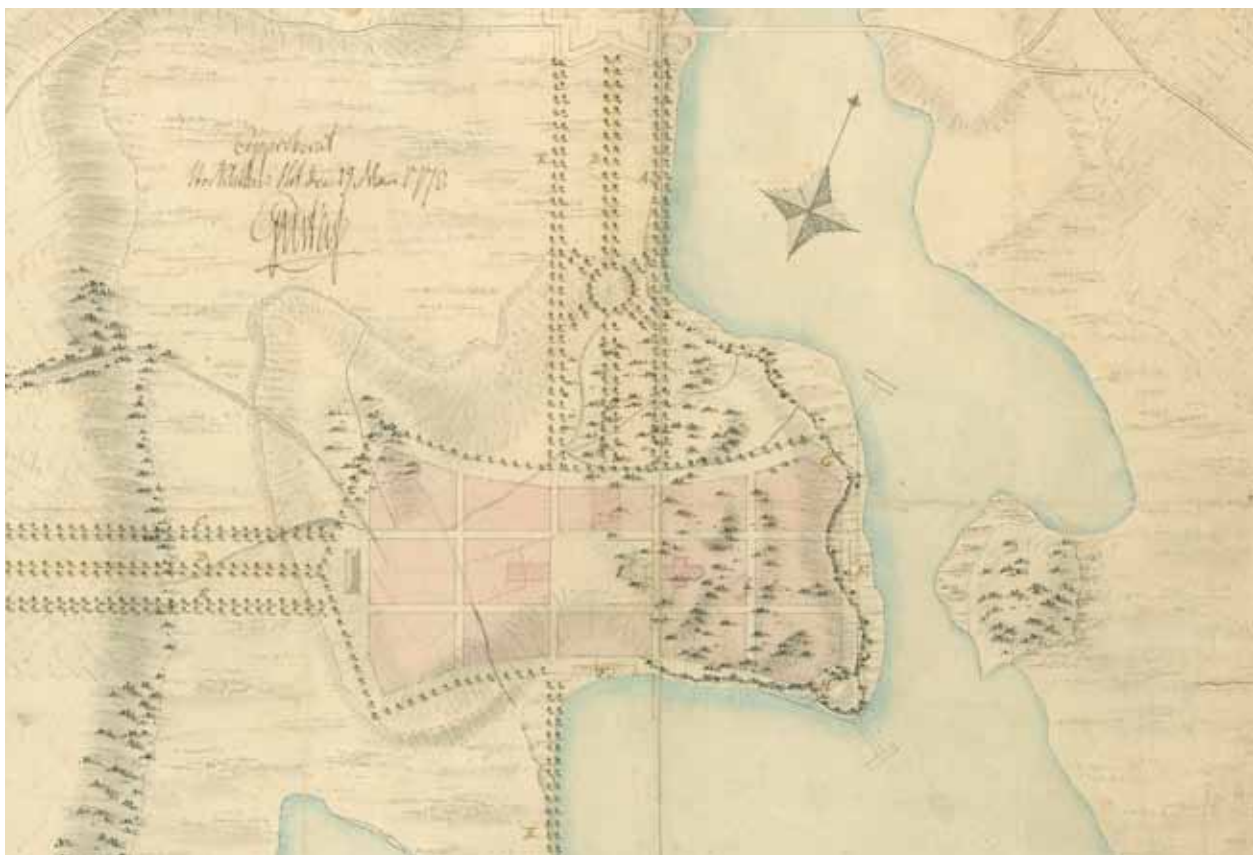
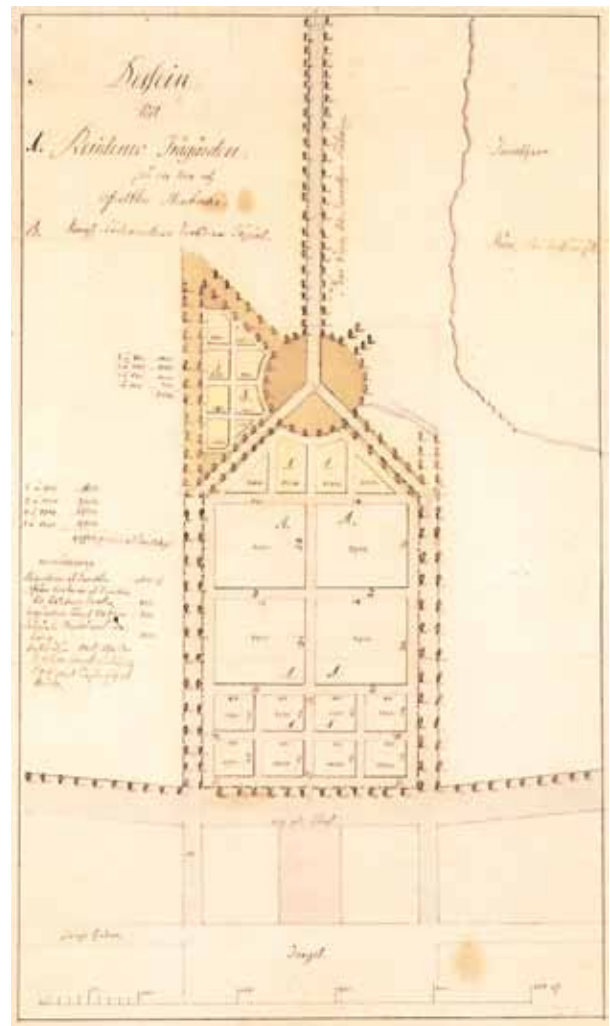
Sibeliuksen puiston historia

Maaherra Anders de Bruce perusti suuren puutarhan virkatalonsa taakse tultuaan Hämeen ja Uudenmaan maaherraksi 1770-luvun lopulla. Residenssi-puutarhan perussommitelma noudatti A. M. Arbinin vuoden 1778 asemakaavaa. Asemakaavassa puistokatuakseli yhdisti linnan kaupungin keskusta. Keskustasta linnaa kohden lähtevät puistokadut kohtasivat toisensa rondellissa, josta yhteys linnalle jatkui yhtenä puistokatuna. Maaherran puutarha sijoittui rondellin ja torin laidalla sijainneen virkatalon väliselle osuudelle.

Maaherran residenssi-puutarha oli lauta-aidan ympäröimä. Puutarha oli jaettu osastoihin, joissa marjapensaiden lisäksi kasvatettiin ainakin juureksia.

Oikealla: Maaherra Anders de Brucen puutarha, noin 1790.
Lähde: Hämeenlinna – Tavastehus 1989, s.59.

Alla: A. M. Arbinin asemakaava vuodelta 1778. Puistoakseli yhdistää linnan kaupunkiin, jonka keskipiste on tori. Torin ja puistoakselin välissä sijaitsi maaherran virkatalo, sittemmin lääninhallitus. Nykyinen Sibeliuksen puisto muodostuu siten puistoakselin keskimmäisestä osasta, sillä eteläisin osa puutarhaa jäi myöhemmin laajentuneen lääninhallituksen korttelin alle.. Lähde: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.

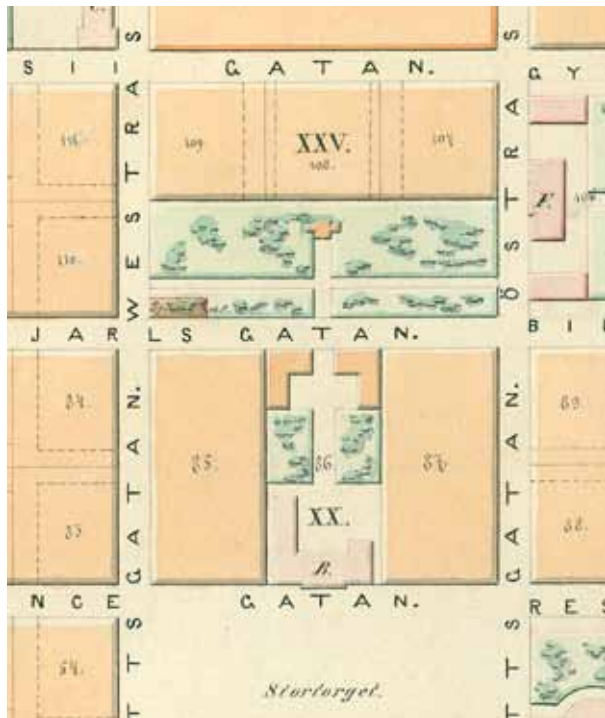
Maaherra de Brucen kuoltua vuonna 1787 vaihtoi puutarha omistajaa useaan otteeseen. Uusi vaihe puutarhan historiassa alkoi kuvernööri Otto Rehbin-
derin tultua puutarha-alueen vuokraajaksi vuonna 1848. Rehbin-
der halusi käyttää aluetta taimitarha-
na, jossa kasvatettaisiin jaloja lehtipuita ja muita
taimia Hämeenlinnan puistoihin. Taimitarha ympä-
röitiin korkealla punaiseksi maalatulla lauta-aidalla,
jonka tarkoitus oli suojata taimia vandalismita.

Taimitarha tuotti taimia kaupungin puistoihin reilun
kymmenen vuoden ajan. Otto Rehbin-
derin erottua
kuvernöörin virasta vuonna 1863 päätettiin taimi-
tarhasta muodostaa julkinen puisto.

Taimitarhaa ympäröineet aidat purettiin, ja kon-
diittori Frans Severin Sillström rakennutti puistoon
maisemapuistojen kiinalaisia paviljonkeja muistut-
tavan ravintolan. Ravintolarakennuksen katonharjaa
koristi värikäs tähti. Tähti antoi nimen sekä ravin-
tolalle, jota kutsuttiin Stjärnan paviljongiksi, että
puistolle, jonka nimeksi tuli Tähtipuisto.

Tähtipuistossa kuvaillaan olleen ainakin erilaisia
hedelmäpuita, syreenejä, pensasmajoja sekä kuk-
kaistutuksia. Stjärnan paviljonki oli suosittu tapaa-
mispaikka kaupunkilaisten keskuudessa keskeisen
sijaintinsa vuoksi. Tähtipuiston ja siellä sijainneen

Alla: Tähtipaviljonki kuvattuna 1860-luvulla. Lähde: Hämeenlin-
nan kaupungin historiallinen museo.

Yllä: Wileniuksen asemakaavassa vuodelta 1872 näkyy Tähtipa-
viljongin sijainti keskellä Tähtipuistoa. Puistossa sijaitsi tuolloin
toinenkin rakennus, paloasema nykyisten Birger Jaarlin kadun
ja Sibeliuksenkadun kulmassa. Puisto käsittää vain pienen osan
entisestä maaherran residenssipuutarhasta, joka muuten on
jäänyt rakentamisen alle. Oranssi rajausta puiston pohjoispuo-
lisen korttelin reunassa tosin tarkoittaa tonttien uudelleen-
järjestelyä, eikä se siten kuvaa vuoden 1872 tilannetta, vaan
suunnitelmaa. Lähde: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.

ravintolan kulta-aika kesti kuitenkin vain suhteellisen lyhyen ajan, sillä suurien nälkävuosien (1866-68) aiheuttamat vaikeudet kuihduttivat ravintolatoiminnan.

1870-luvulla Tähtipaviljonki kiersi useiden omistajien hallussa, mutta entisenlaista menestystä ei enää tullut. Lopulta paviljonki oli autio kummitustalo, joka tuhopolttajan toimesta paloi maan tasalle vuonna 1890.

Tähtipuisto oli taantuneessa tilassa aina 1900-luvun alkuvuosiin saakka. Vuonna 1904 perustettiin kaupungin puistovaliokunta, joka heti otti asiakseen Tähtipuiston kunnostuksen. Varat puistojen kunnostukseen ja ylläpitoon tulivat pääasiassa kaupungille luovutetuista anniskeluyhtiön voitoista.

Puistovaliokunta toimi vuoteen 1919 saakka. Sen toiminnan aikana Tähtipuistoon rakennettiin soitto-olava sekä järjestettiin hiekkakasa leikkipaikaksi lapsille. Puistovaliokunta myös vaali arvokkaina pitämiään istutuksia.

Vuonna 1918 haudattiin Tähtipuistoon 62 Hämeenlinnan seudulla kansalaissodassa kaatunutta saksalaista sotilasta. Muutamaa vuotta myöhemmin heille pystytettiin muistomerkki.

Muistomerkki saksalaisten sotilaiden haudalla kuvattuna 21.6.1931. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Muistomerkin ympäristö oli huolellisesti hoidettu kesäkukkaistutuksineen ja ympäröivine aitoineen. Kesäksi paikalle on tuotu jopa palmupuita.

Tähtipuistoa sekä vanha paloasema tai ruiskuhuone Birger Jaarlin kadun ja Sibeliuksenkadun kulmassa. Lähde: Koskimies: Hämeenlinnan kaupungin historia 1875-1944. Kuvasaika on tuntematon, mutta todennäköisesti kuva on otettu 1900-luvun alussa.

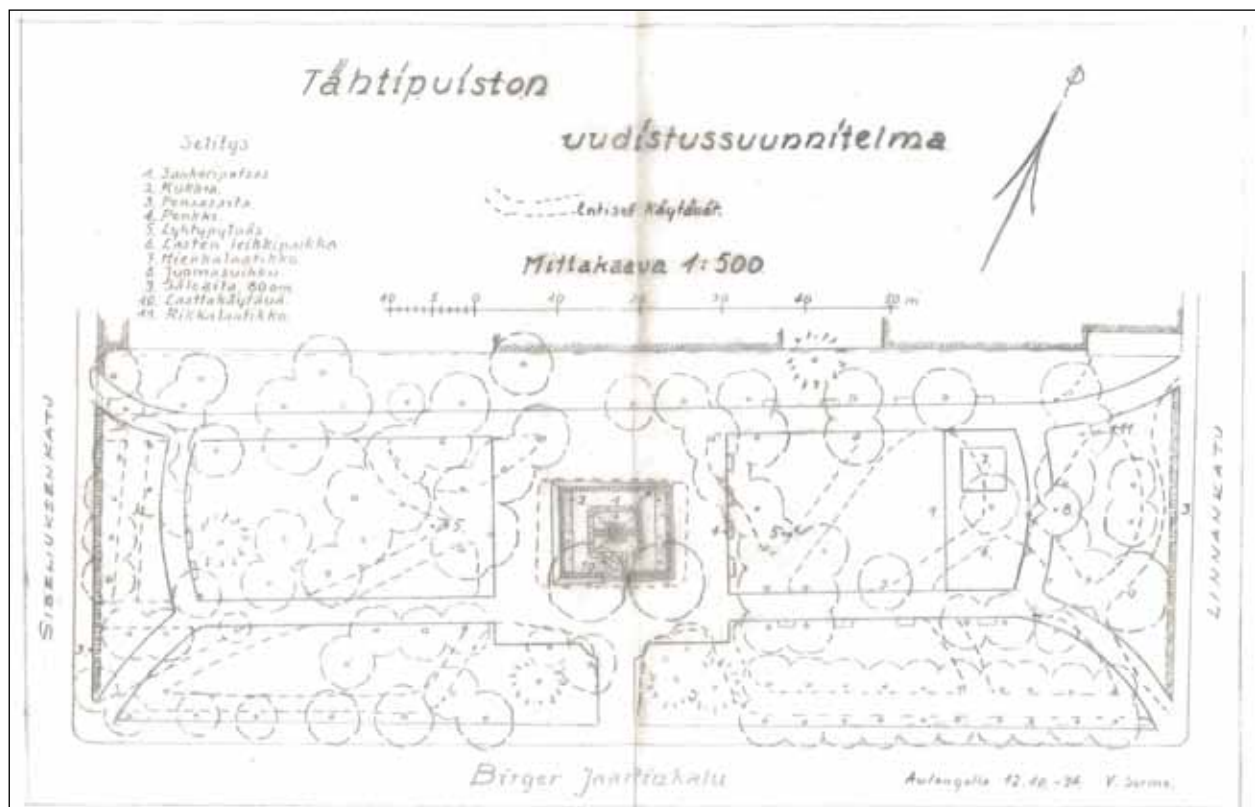
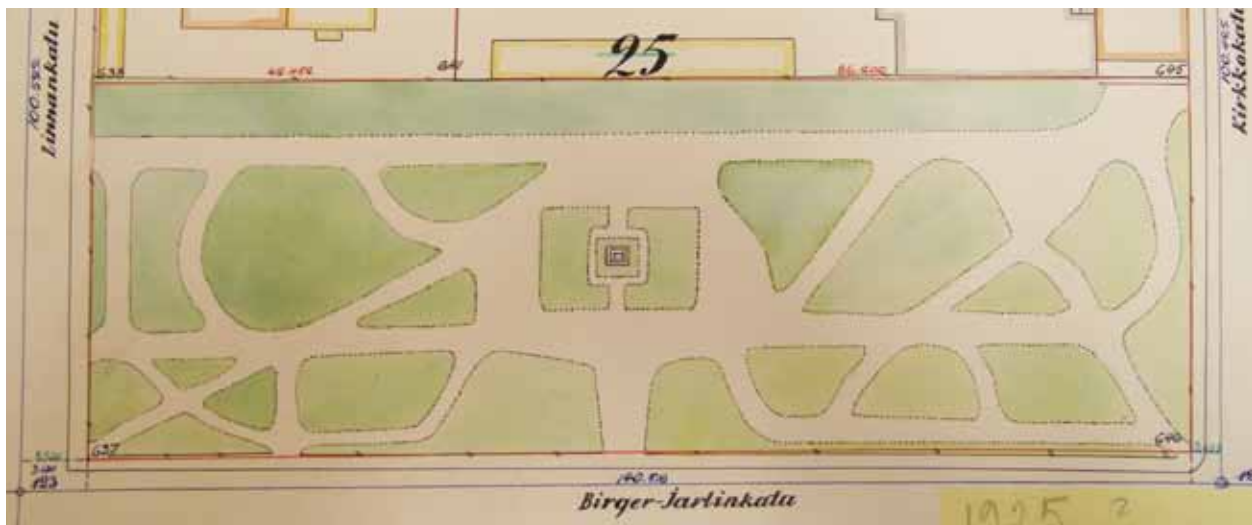
Korttelikartasta vuodelta 1925 näkyy, miten saksalaisten sotilaiden hauta on sijoitettu monumentaalisesti keskelle puistoa. Puistossa risteilee 1800-luvun lopun puistoille tyypillinen koukeroinen käytäväverkosto, josta kuitenkin erottuvat pääkäytävätä kaksi rinnakkaista itä-länsi-suuntaista käytävää.

Puiston sommitelmasta tehtiin uusi ehdotus vuonna 1934. Uudistussuunnitelmassa käytäväverkostoa on ehdotettu selkeytettävän kahdeksi pääkäytäväksi, joilta johtaa viisto yhteys puiston jokaiseen nurkaan. Saksalaisten muistomerkki säilyy korostettuna

puiston keskiakselilla. Leikkipaikka on ehdotettu rajattavaksi aidalla, ja Linnankadun ja Sibeliuksenkadun varsille on ehdotettu istutettavan pensasaidat. Puuston poistamiseen tai uusiin istutuksiin suunnitelma ei ota kantaa, mutta pääasiassa uudet käytävät näyttäisivät sijoittuvan siten, että vanha puusto voitiin säilyttää. Kartassa erottuu nykyistään puistoa, mm. havupuiksi merkityt ovat Sibeliuksenkadun puoleista puuta lukuunottamatta yhä olemassa. Erityisesti kartassa kiinnittää huomiota vahva, kaksinkertainen kujanne Birger Jaarlin kadun itäosassa. Sitä ei puistossa enää ole.

Ylempi kuva: Korttelikartta vuodelta 1925. Lähde: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.

Alempi kuva: Tähtipuiston uudistussuunnitelma 12.10.-34, V. Sorma. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Linnan tilapalvelut.

Tähdistöpuisto n. 1910. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Mutkittelevia käytäviä reunustivat huolellisesti hoidetut mukulakiviset sadevesikourut. Puiston yleisilme on avoin ja siisti. Hallitseva elementti on vapaamuotoisesti kasvava monilajinen puusto. Käytäväverkosto vaikuttaa viereisen sivun v. 1925 korttelikartan mukaiselta. Kuvan ottamisen aikaan ei puistossa vielä ollut saksalaisten hautausmaata.

Jo 1930-luvulla oli esitetty aloite Sibeliuksen patsaan pystyttämiseksi Hämeenlinnaan. Säveltäjä itse ei kannattanut ajatusta, joten hanke nousi esiin uudelleen vasta hänen kuolemansa jälkeen. Vuonna 1958 perustettiin patsastoimikunta, jonka tehtävänä oli löytää patsaalle sopiva sijoituspaikka, tekijä sekä rahoitus. Toimikunta näki Tähdistöpuiston parhaimpana sijoituspaikkana patsaalle, mutta suurena esteenä oli puistossa jo oleva saksalaisten sotilaiden hautausma.

Lukuisien eri tahojen lausuntojen jälkeen päätettiin Sibeliuksen patsas sijoittaa Tähdistöpuistoon. Samalla puiston nimi muutettaisiin Sibeliuksen puistoksi. Saksalaisten sotilaiden hautausma siirrettiin Vanhalle hautausmaalle. Patsaan suunnittelusta järjestettiin veistoskilpailu, johon saapui 49 ehdotusta. Näistä toteutettavaksi valittiin Kain Tapperin työ Kasvumiljöössä.

Kuvanveistäjä Kain Tapper ja hänen avustajansa arkkitehtiylöppilas Sakari Laitinen suunnittelivat puiston järjestelyt täysin uudelleen. Pronssinen Sibeliuksen patsas paljastettiin Sibeliuksen syntymäpäivänä 8.12.1964. Tilaisuutta kunniotti läsnäolollaan itse tasavallan presidentti Urho Kekkonen puolisoineen.

Sibeliuksen puiston pohjoispuolinen aita 1964. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Puiston uudistustöiden yhteydessä vanhoja rakenteita inventoitiin. Puistoa reunustava korkea puuaita edustaa empire-tyyliä. Tapperin ja Laitisen suunnitelmassa aidalla on suuri merkitys istutusten rauhallisena taustana.

Puiston nykyinen sommitelma vastaa pääosin 1930-luvulla tehtyä uudistusta ja lounaisosaltaan Kain Tapperin ja Sakari Laitisen muutossuunnitelmaa. Se ei ottanut kantaa puiston puustoon, mutta sisälsi ehdotukset pensas- ja perennaistutuksista. Suunnitelmassa esitetyt istutukset ovat 1960-luvun ilmakuvaan mukaan olleet olemassa, mutta sittemmin hävinneet. Selkeä tähän päivään asti säilynyt elementti suunnitelmassa on kaksi viistosti Sibeliuksen kadun ja Birger Jaarlin kadun kulmasta Sibeliuksen muistomerkillä johtavaa käytävää ja niiden välinen samansuuntainen polku, joka on ollut perennaistutusten keskellä.

Myöhemmin puistoon sijoitettiin puistoshakki pelinappuloiden säilytyslaatikkoineen. Suunnitelma-kuva on päivätty vuodelle 1973.

Puistossa on myös 1950-luvulta ainakin 1960-luvulle ollut pieni leikkipaikkaan liittyvä huoltorakennus.

Historiallisista kartoista ja vanhoista valokuvista päätellen puisto vaikuttaa maaherra de Brucen puutarhaa ja sen jälkeistä taimitarhavaihetta lukuunottamatta olleen kookkaiden lehtipuiden muodostama varjoisa puisto.

Lähteet:

Puistojen kaupunki - Hämeenlinnan vanhojen puistojen historiaa ja puistokulttuuria. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo 1995. s.5-6, 14-16, 23-26

Lonka, Sulo: Hämeenlinnan Sibeliuksen patsaan vaiheet. Hämeenlinna, Hämeenlinna-seuran julkaisu 1965:5, s.6-7

Hämeenlinna - Tavastehus. Arx tavastica 8 1989, Hämeenlinna-seuran julkaisusarja. s.57-58

Hämeen Sanomat: "Täällä maestron patsas on oikeassa maaperässä" Tasavallan presidentti paljasti Jean Sibeliuksen patsaan. 9.12.1964

Hämeenlinnan kaupunginarkisto

Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo, kuva-arkisto

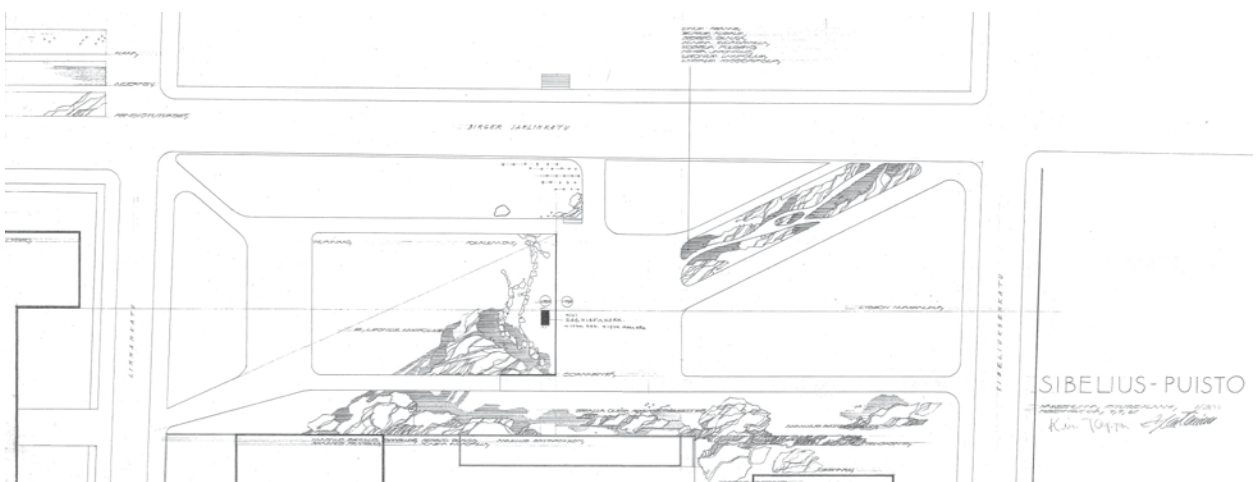
Sibeliuksen patsas kuvattuna vuonna 1965. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Pääpiirteissään puisto näyttää edelleen hyvin samalta kuin kuvaushetkellä. Alemmassa kuvassa patsaan vasemmalla puolella aukion takana näyttäisi olevan runsas kukka- ja koriste- pensasistutus, joka näkyy myös viereisen sivun ilmakuvas- sa. Myös patsaan takana näkyy sommitelmaan kuuluneita maan- peisteistutuksia.

Ilmakuva Sibeliuksen puistosta vuodelta 1968. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.
Ilmakuvassa näkyy alakuvassa oleva suunnitelma toteutettuna. Birger Jaarlin kadun suuntaisten käytävien varressa näkyy pareittain suuria puita, mutta puita on myös käytävien välisellä alueella. Kuvan alaosassa näkyy Itsenäisyyden puistoa.

Sibelius-puiston istutussuunnitelma 7. 9. 1963, Kain Tapper ja Sakari Laitinen. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Linnan tilapalvelut. Suunnitelmakuvassa pohjoinen on alhaalla. Birger Jaarlin kadun ja Sibeliuksen kadun kulmasta johtaa polkuakseli suoraan kohti keskeisen aukion laidalle sijoitettua Sibeliuksen muistomerkkiä. Pensas-, aluskasvillisuus- ja kukkaistutukset soljuvat toistensa lomitse orgaanisesti. Käytäväjärjestelyjä on muutettu puiston länsiosassa (kuvassa oikealla), itäosan (vasemmalla) käytävät säilyvät likimain entisellään. Ihalemmeistä vuonna 1938 puistoon siirretty kuppikivi näkyy kuvassa laattapolun yläpuolella.

Puurivistöt osoittavat yhä vanhojen käytävien paikat. Kuvassa puiston eteläreuna. Puut sijitsevat yhä riveissä vanhan käytävän varrella, vaikka se korvattiin 1960-luvulla diagonaalikäytävillä ja niihin liittyvillä istutussommitelmilla.

Osa puista on niin huonossa kunnossa, että ne on poistettava.

Sibeliuksen puiston perusparannussuunnitelma

Taustaa ja tavoitteet

Sibeliuksenpuisto on säilyneiden suunnitelmien ja vanhojen valokuvien mukaan ollut jo pitkään varjoisa, monilajisen puuston luonnehtima puisto. Puisto on myös vaihtelevanikäistä, sillä vuosien mittaan vanhoja, huonokuntoisia puita on korvattu lähetyville istutetuilla uusilla puilla.

Viime vuosikymmenien merkittävimpiä muutoksia ovat puiston keskelle aukion reunalle 1960-luvulla sijoitettu Sibeliuksen patsas sekä Linnankadun puoleiseen päähän rakennettu shakkiaukio.

Puistosuunnittelun tavoitteena on ollut säilyttää puiston varjoisa, lehtevä luonne ja lisätä vanhaan, linnalle johtaneeseen akseliin liittyviä aiheita. Muilta osin puisto säilytetään nurmipintaisena puistona puupylväikköineen ja hiekkakäytävineen.

Samalla kun käytävien pohjarakenteet kunnostetaan, käytävät reunustetaan ja pinnat peruskorjataan on puiston käytäväverkosto esitetty palautettavaksi 1960-luvulle asti säilyneeseen muotoon (ks. kuva sivulla 4, Tähtipuiston uudistussuunnitelma).

Kasvillisuus

Peruskunnostustyön pohjaksi puiston puustolle tehtiin kuntokartoitus (Virkki 2010). Vaikka puisto on suurelta osin vanhaa, vain 16 kpl puiston 92 puusta on osoitettu poistettaviksi. Lisäksi poistettaviksi on osoitettu kaksi pikkupuuksi kasvanutta mongolian-vaahteraä sekä muutama huonokuntoinen pensas.

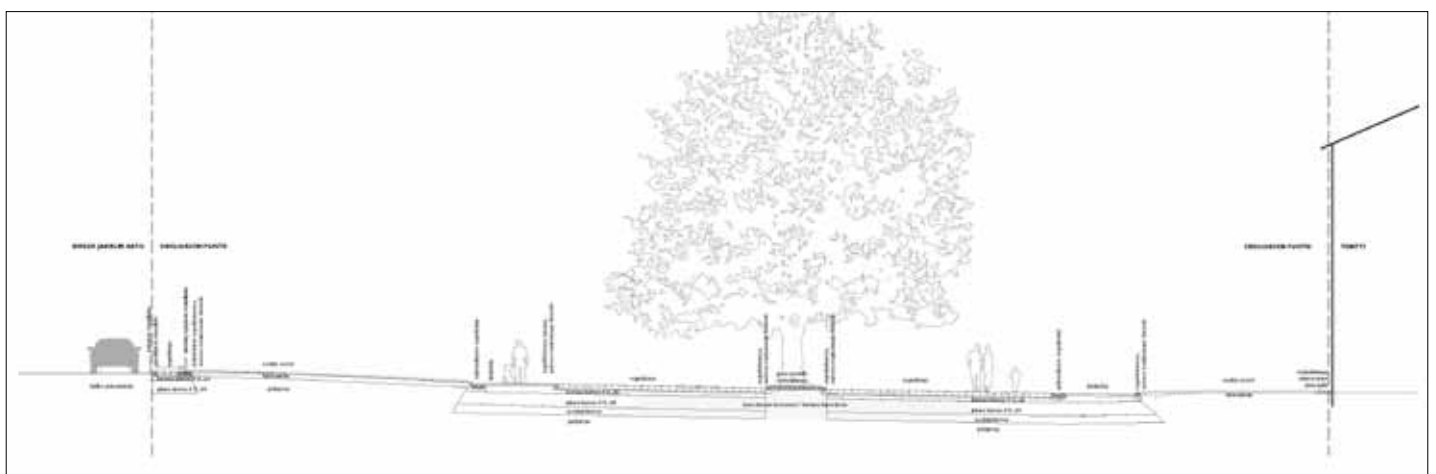
Kaikki suunnitelmassa poistettavaksi osoitetut puut ovat em. kuntokartoituksessa poistettaviksi tai huonokuntoisiksi todettuja puita. Eniten poistettavissa puissa on vaahteroita, ja lisäksi yksi jalava, lehmus, kuusi ja pihtakuusi.

Puuston uusimisessa korostetaan vanhaa kaksikäytäväsommitelmaa vapaamuotoisina rivistöinä seuraavia puurivejä. Poistettavia puita korvaavien istutusten puulajeina käytetään perinteiseen tapaan pääosin vaahteraa täydennettynä jalavalla ja lehmuksella.

Sibeliuksen puiston yleissuunnitelma ja merkinnät. Alla leikkaus pohjoisemman, ns. shakkiaukion kohdalta.

MERKINNÄT	
	nykyiset puut, kantsoluokka 1 tai 2
	nykyiset puut, kantsoluokka 3
	poistettavat puut
	istutettavat puut
	penzaat
	nuurmikko
	nupukiveys
	mukulakiveys
	betonikiveys
	kiviruhka
	GRK jalkakäytävän granittinen reunakivi
	RK nupukiveyden, yksi rivi
	RKT nupukiveyden tasosta, yksi rivi
	RK3 nupukiveyden, kolme riviä
	nykyinen metallilaite
	siirrettävä nykyinen metallilaite
	säilytettävät historialliset puistovalaisimet
	uudet puistovalaisimet
	uudet katuvalaisimet (ks. Vattenfallin valaistussuunnitelma)
	SVK sadevesikaivo / imeytyskaivo

Sibeliuksen patsaan edustalla oleva aukio täsmennyty ja siistiytyy peruserparannuksessa.

Shakkiruudukko kivetään uudelleen. Sen ympäristö kivetään nupukivellä ja aukion reunalle asennetaan penkkejä.

Puiston käytävät ovat nykyisin soraa ja asfalttia. Kaikki käytävät rajataan nupukivirivein ja pinnoitetaan punaruskealla kivituhkalla.

Puistoaukiot

Sibeliuksen patsaan edustalla oleva aukio säilytetään entisen kokoisena ja se rajataan yksirivisellä nupukivireunuksella. Pintamateriaalina käytetään punaruskeaa kivituhkaa. Sibeliuksen patsaan ympäristö kivetään nupukivellä.

Linnankadun puoleisessa päässä oleva shakkiaukio kivetään nupukivellä ja shakkiruudukko uusi-taan valkoisilla ja mustilla betonikivillä. Aukiolla kasvava tammi on hallitseva puu, jota korostetaan jatkamalla aukion kiveys sen ympärille.

Vanhaa maaherran residenssiltä linnalle ulottunutta puistoakselia symboloimaan rakennetaan Linnankadun tapaan mukulakivellä päällystetyt alueet puiston keskiosan sisäänkäynnin kohdalle ja sen jatkeelle viereisen rakennetun korttelin tuntumaan. Vaikka akselia ei ole mahdollista palauttaa, sen paikkaa osoitetaan em. kiveyksillä. Niiden yhteyteen sijoitetaan penkkejä.

Käytävät

Diagonaalisesti Sibeliuksen patsaalle johtavat kaksi käytävää ja nupukivipolku korvataan 1960-luvulle asti vallinneen sommitelman mukaisella lyhyemmällä diagonaalikäytävällä, joka haarautuu puiston lounaisnurkassa katuverkoston suuntaiseksi kahdeksi käytäväksi. 1960-luvulla rakennettuun sommitelmaan kuuluneet istutukset ovat kaikki hävinneet, joten siihen kuulunut käytäväsommitelma ei ole enää perusteltu.

Käytävien materiaalina on punaruskea kivituhka. Kaikki käytävät rajataan yksirivisellä nupukivireunuksella ja reunustetaan nupukivisellä sadevesikourulla. Kouruihin asennetaan imeytyskaivoja.

Birger Jaarlin kadun varren jalkakäytävä

Birger Jaarlin kadun varteen on osoitettu kapea jalkakäytävä, joka palvelee sekä puistoon sen keskiakselilta saapuvia että puiston varteen pysäköiviä. Jalkakäytävä on esitetty kapeana, miltei polkumaisena, reunakivellä rajattuna ja nupukivettynä. Suunnitelmassa jalkakäytävä on puistoalueella, jolloin metalliaita pitää siirtää hieman sisemmäs puistoon.

Kalusteet ja varusteet

Käytävien varteen ja aukioille sijoitetaan penkkejä yhteensä 13 kpl. Penkit sijoitetaan kivettäville alueille. Myös käytävien varrella niiden alustat kivetään nupukivellä kulumisen estämiseksi ja hoidon helpottamiseksi.

Roskakoreja sijoitetaan yhteensä 7 kpl puiston sisäänkäyntien yhteyteen ja käytävien varrelle.

Puiston keskiaukion yhteyteen sijoitetaan infotaulu, jossa kerrotaan puiston historiasta ja kunnostuksesta.

Puisto on rajattu metalliaidalla, joka kunnostetaan. Birger Jaarlin kadun jalkakäytäväratkaisussa metalliaita joudutaan siirtämään hieman puistoon päin.

Puistossa on neljä vanhaa nimikylttiä, jotka säilytetään.

Valaistus

Sibeliuksen puiston sisäosissa olevat vanhat, arvokkaat valaisimet on kunnostettu joitakin vuosia sitten. Ne säilytetään.

Puistoon antaa lisävalaistusta katujen varteen Vattenfallin laatiman suunnitelman mukaan uusittava katuvalaistus.

Näiden lisäksi Sibeliuksen patsas valaistaan kahdella, hieman etäämmälle sijoitettavalla valaisimella.

Sibeliuksen puiston ympärillä on matala metalliaita, joka kunnostetaan.

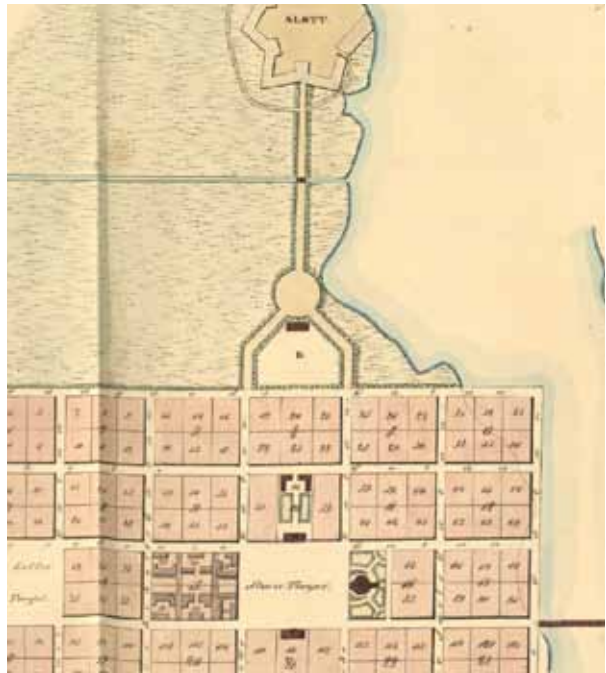
Vanha valaisin Sibeliuksenpuistossa.

Itsenäisyyden puiston historia

Kuten Sibeliuksen puisto, myös Itsenäisyyden puisto sijaitsee maaherra Anders de Brucen residenssipuutarhan alueella. Puiston pohjoisin osa on muodostettu myöhemmin katuverkon muututtua ja viistosti Kustaa III:n kadulle johtaneiden katuosuuksien poistuttua.

Kaupunkisuunnitelmissa ennen Hämeenlinnan tuhoisaa paloa vuonna 1831 esitettiin keskustan ja linnan välille leveää puistoakselia. Palon jälkeen uusia suunnitelmia tehtiin muutamien vuosien välein, ja useissa niistä osaa puistoakselista esitettiin muutettavan tonteiksi. Kaikkia 1800-luvun alkupuoliskon suunnitelmia yhdisti kuitenkin se, että puistoakselin kolmiomainen kärki, jossa viistot kadut yhdistyvät Kustaa III:n kaduksi, esitettiin puistona.

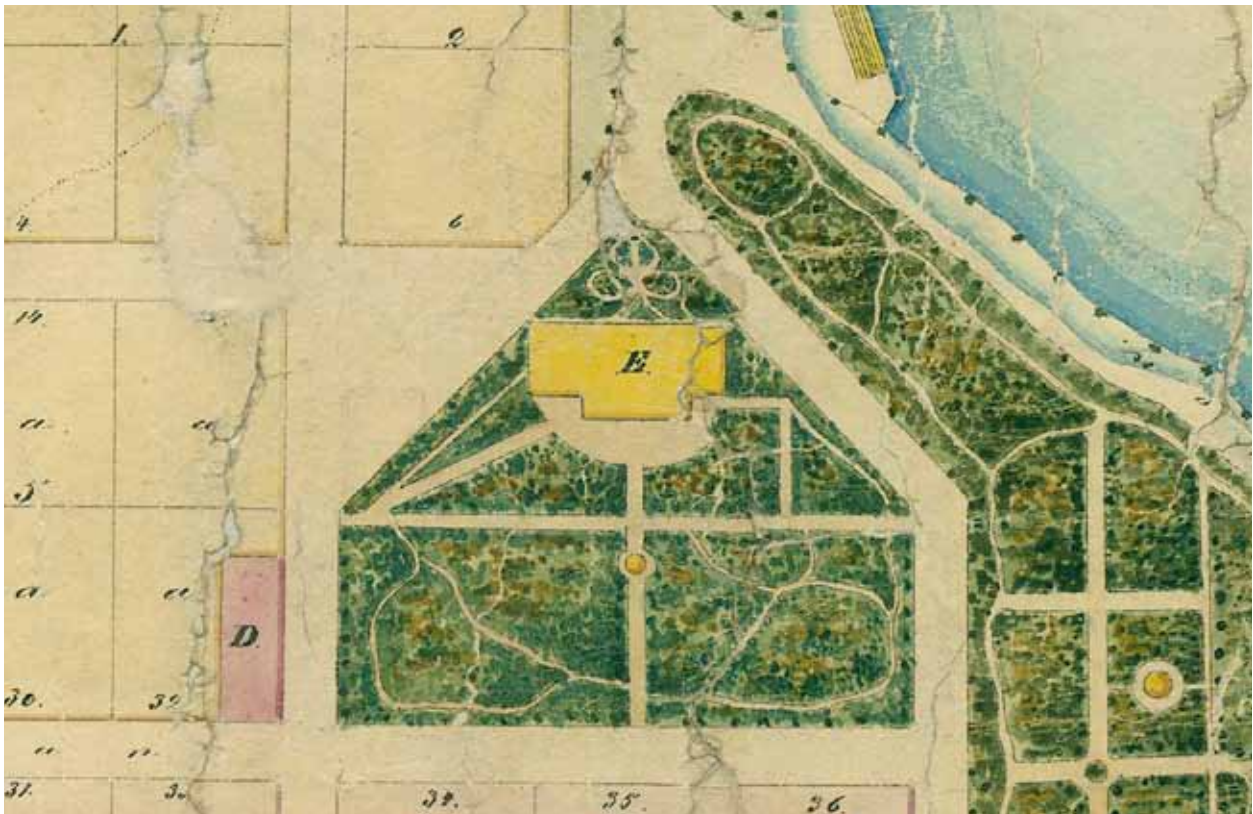
Tähän kolmiokärkiseen puistoon, suoraan linnalta johtavan akselin päätteeksi, rakennettiin vuonna 1839 Hämeenlinnan Seurahuone. Seurahuone oli komea juhlatila, joka toimi kaupungin musiikkielämän keskuksena.

Hämeenlinnan kartta vuodelta 1841. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin arkisto. Kartta osoittaa Seurahuoneen sijainnin puistossa keskustan ulkopuolella keskellä linnalle johtavaa puistoakselia. Kartassa on Seurahuoneenpuiston eteläpuolinen kortteli merkitty tonteiksi. Näistä tonteista kuitenkin rakennettiin vain pohjoisen puoleiset, sillä korttelin eteläpuolesta muodostui myöhemmin Tähtipuisto.

Ote C.J.E. Gustafssonin asemakaavasta vuodelta 1845. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin arkisto.

Ei ole varmaa, miltä osin asemakaava kuvaa vallitsevaa tilannetta, miltä osin suunniteltua. Kaavasta voi silti päätellä Seurahuoneenpuiston olleen merkittävä puistokokonaisuus, jonka helmi itse Seurahuone oli. Kuvassa on Seurahuoneen eteläpuolelle hahmoteltu maisemapuistoa, pohjoiseen linnan puolelle taas muotopuutarhan parterriaihe.

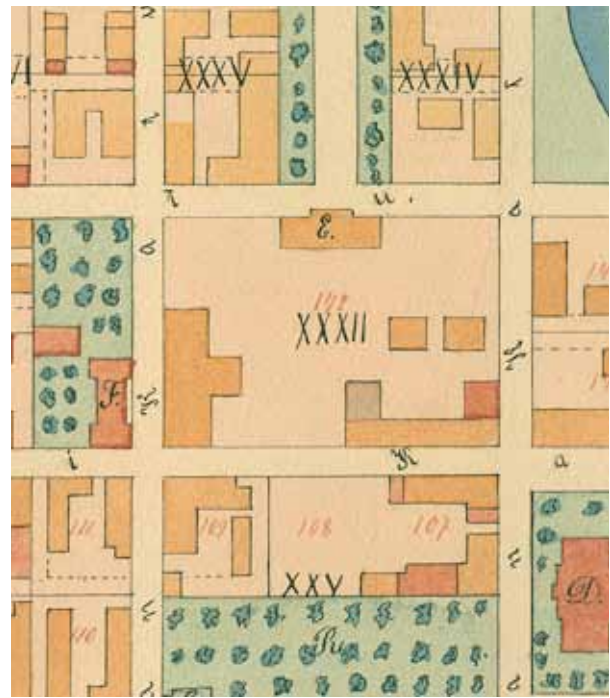
Kertomusten mukaan Seurahuoneen puistossa oli suuria puita ja monenlaisia istutuksia. Puistossa oli myös soittolava musiikkiesityksiä varten. Seurahuoneen ravintoloitsija järjesti suuria juhlia myös puutarhassa, ohjelmanumeroina oli ainakin ilotulitusta ja elävää musiikkia.

Vuonna 1881 vuokrattiin Seurahuone kasarmiksi seuraavien kolmen vuoden ajaksi. Tänä aikana puiston laidoille rakennettiin joitakin uusia rakennuksia armeijan tarpeisiin. Kasarmiajan päätyttyä palautettiin Seurahuone jälleen alkuperäiseen käyttöönsä ja ulkoasuunsa. Seurahuone toimi vuoteen 1894 asti, jolloin se tuhoutui tulipalossa.

Seurahuoneen tuhouduttua jäi puutarha jossain muodossa jäljelle. Se oli lauta-aidan rajaama suljettu alue. Vasta 1910-luvulla ehdotti Puistovalio-kunta alueen muuttamista yleiseksi puistoksi. Alue rajattiin orapihlaja-aidalla, ja puistoa alettiin kutsua Gaddin puistoksi läheisen Gaddin talon mukaan. Gaddin talossa toimivat kaupungin kirjasto ja myöhemmin myös kaupungin historiallinen museo.

Gaddin puisto kutistui pikkuhiljaa rakentamisen myötä. Vuonna 1912 rakennettiin korttelin koilliskulmaan Kunnallissauna. 1930-luvun lopulla valmistui korttelin itäpuoliskolle keskuskansakoulu, joka pihoineen vei suurimman osan korttelin pinta-alasta. Rakentamisen yhteydessä myös Gaddin taloa jouduttiin osittain purkamaan. Puistossa sijaitsee edelleen funktionalistinen muuntamorakennus vuodelta 1935.

Valokuva Lukiokadun ja Sibeliuksen kadun kulmasta 20.6.1932. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Kuva on otettu ennen keskuskansakoulun rakentamista. Puusto on monilajista ja rehevää. Puistoa ovat ympäröineet orapihlaja-aidat. Kulman vaalea kioskirakennus on sittemmin kadonnut.

Ote Hämeenlinnan kartasta noin vuodelta 1892.

Lähde: Hämeenlinnan kaupungin arkisto.

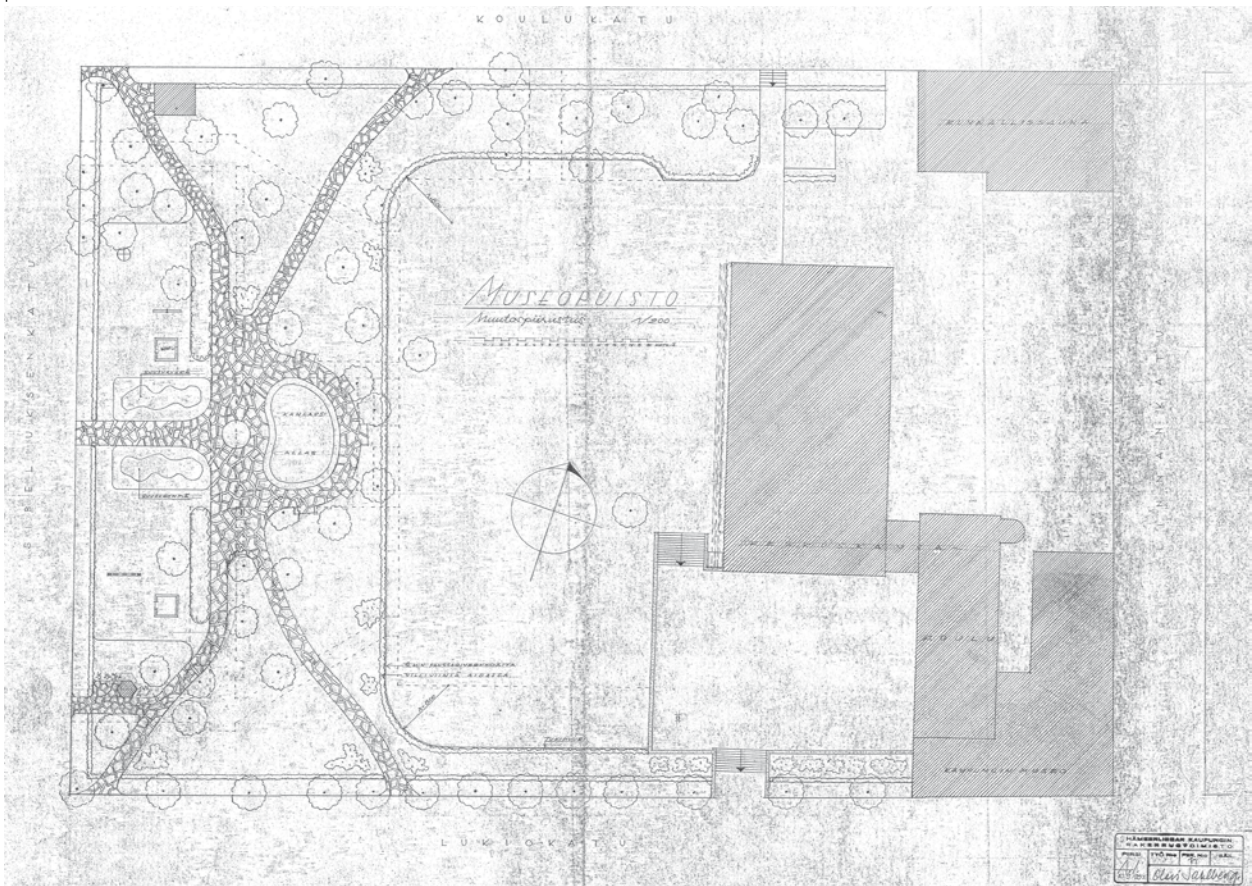
Karttaan on eritelty rakennusten ja kattojen materiaalit. Seurahuone on merkitty kirjaimella E. Katuverkosto on muuttunut siten, että viistosti Kustaa III:n kadulle johtavat linnakadut on poistettu, ja kaupunkirakenne noudattaa tiukasti ruutukaavaa. Kartan mukaan Seurahuoneen ympärillä ei ole lainkaan puistoa, mutta todennäköisesti alueella on ollut jonkinlainen puutarha myös kasarmiajan jälkeen. Kasarmiajalla rakennetut rakennukset täydentävät korttelia, joka ennen oli viheraluetta.

Valokuva Hämeenlinnan kirkon tornista pohjoiseen. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Kuvausajankohta on tuntematon, mutta todennäköisesti kuva on otettu joitakin vuosia keskuskansakoulun valmistumisen jälkeen. Puiston perussommitelma on hyvin geometrinen. Sibeliuksen kadun suuntainen pääkäytävä yhdistää toisiinsa kaksi aukiota, joista ainakin toisella vaikuttaa olevan leikkivälineitä. Keskelle jää nurmialue, jota muotoon leikatut pensasaidat jäsentävät. Kuvan alareunassa näkyy puistossa ollut kiosk.

Museopuiston muutospiirustus 10.9.1951. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Linnan tilapalvelut. Muutossuunnitelma liuskekivikäytävien, kahluaaltaineen ja ruusuryhmineen ei liene koskaan toteutunut, sillä sen piirteitä ei näy myöhemmissä suunnitelmissa tai valokuviissa. Esitetty puisto kuvaa silloista tilannetta, sillä puut sijaitsevat kymmenen vuotta myöhemmässä kartoituskuvasa suurin piirtein samoilla paikoilla. Suunnitelmakartassa näkyy keskuskansakoulu pyöreäkulmaisine pihakenttineen.

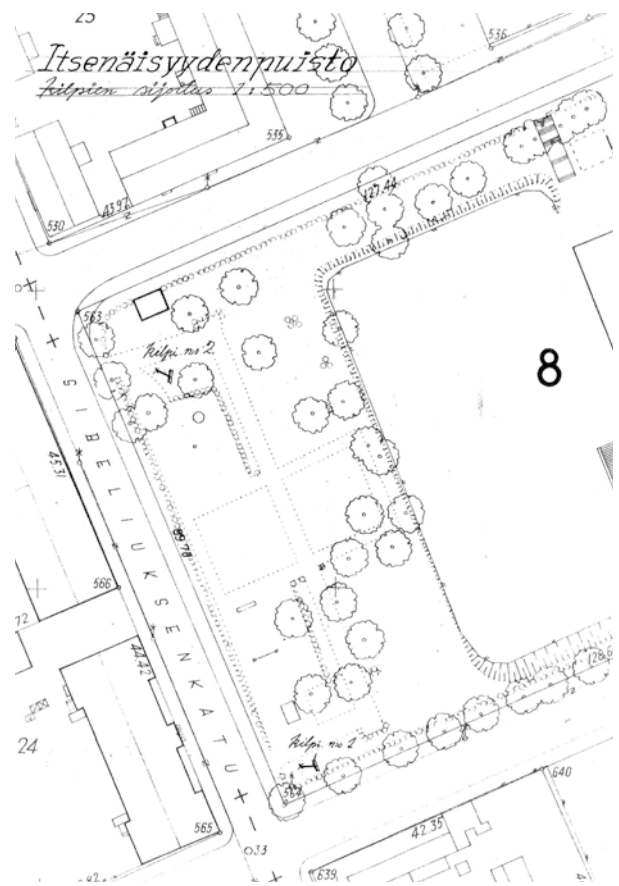
Itsenäisyyden puisto on alue, joka säästy rakentamiselta korttelin länsilaidalla. Puistoa on kutsuttu myös nimillä Koulupuisto ja Museopuisto.

Vuonna 1960 virisi sotaveteraanien keskuudessa hanke Summan taistelujen muistomerkin aikaansaamiseksi. Summassa taistellut JR 15 oli aikoinaan perustettu Keskuskansakoulussa. Tämän vuoksi Itsenäisyyden puisto tuntui luontevalta sijoituspaikalta muistomerkillle.

Muistomerkki tilattiin kuvanveistäjä Aimo Tukiaiselta. Pronssinen veistos paljastettiin juhlatin menoin Talvisodan päättymisen 25-vuotispäivänä 13.3.1965. Teokseen liittyivät kivijalusta edustan vesialtaineen sekä taustan muuri.

Muistomerkin sijoittamista varten suunnittelivat Aimo Tukiaisen ja arkkitehti Osmo Sipari koko Itsenäisyyden puiston uudelleen. Puisto säilyi pääpiirteissään ennallaan. Puiston aikaisempi, symmetrinen hahmo muutettiin modernistiseksi, vaikka suuria järjestelyjä ei tehtykään. Yksi pääkäytävä yhdisti edelleenkin toisiinsa puiston suorakulmaiset muodot, ja puiston lounaisosa säilyi leikkipaikkana. Muistomerkin ympärille varattiin suuri, suoraan Sibeliuksenkadulle avautuva aukioalue juhlatilaisuuksia varten. Aiemmin Sibeliuksenkatua oli koko matkalta reunustanut pensasaita.

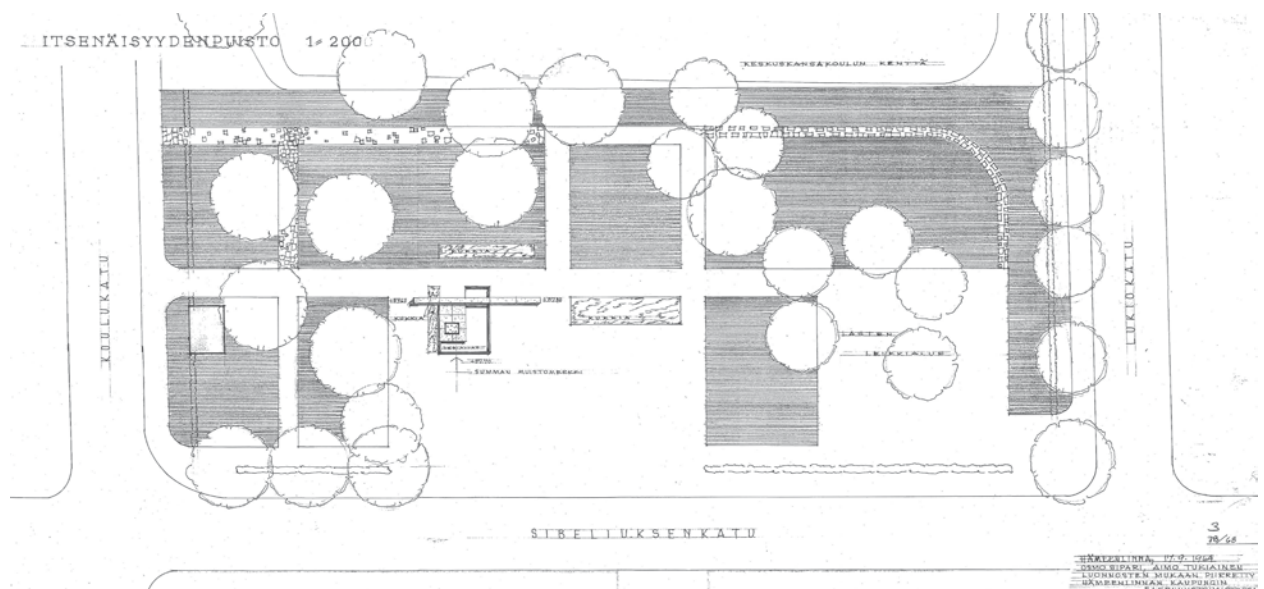
Veistoksen sijoittamisen jälkeen on puiston kehitystä ohjannut pitkälti käytännöllisyys. Vesialtaasta muistomerkin juurella luovuttiin jo muutama vuosi myöhemmin. Tällöin tehtiin suunnitelma kukkapenkkin sijoittamisesta vesialtaan paikalle. Vain muutama vuosi tämän jälkeen muutettiin kukkaistutukset kiveykseksi.

Suunnitelma nimikilpien sijoittamisesta Itsenäisyyden puistoon, ei päiväystä, mutta todennäköisesti liittyy nimikylttisuunnitelmaan, joka on päivätty 26.4.1961. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Linnan tilapalvelut.

Kuva osoittaa vain nimikilpien paikat, mutta todennäköisesti se kuvaa puiston silloista tilannetta. Leikkialueet molemmissa päissä ovat pensasaitojen rajaamat, keskelle jää kaksi nurmipintaista neliötä. Kuusikulmainen kioskirakennus on kadonnut Sibeliuksenkadun kulmasta.

Aimo Tukiaisen ja Osmo Siparin puistosuunnitelma 17.9.1964. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Linnan tilapalvelut.

Tukiaisen ja Siparin puistosuunnitelmassa muistomerkin eteläpuolelle merkitty kukkaistutusten alue on muutettu myöhemmin nurmialueeksi, jolle istutettiin neljä pylväshaapaa. Niistä on enää kaksi jäljellä. Ilmeisesti samoihin aikoihin puiston istutuksia on täydennetty terijoen salavilla, jotka sijoitettiin puiston avoimeen koilliskulmaukseen.

Lähteet:

Hämeenlinnan kaupunginkirjasto: Piirteitä Hämeenlinnan kaupunginkirjaston vaiheista vuosina 1861–1924, luettu 28.1.2011

luettavissa: http://kirjasto.hameenlinna.fi/kirjasto/lydia/yhteiset_asiat/kirjasto/?lue=true

Putkonen Lauri, Ivars Marja: Kyliä ja kortteleita - Hämeenlinnan ja Hattulan rakennuskulttuuriselvitys 2003. s. 68-69

Puistojen kaupunki - Hämeenlinnan vanhojen puistojen historiaa ja puistokulttuuria. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo 1995. s. 30-31

Summan taistelun muistopatsas Itsenäisyyden puistossa v.1965. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Vuotta aiemmin pystytettyä veistosta ympäröi vielä vesiallas.

Hämeenlinnan kaupunki 1968. Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Viistoilmakuvassa näkyy, miten aukio Summan taistelun muistomerkin edessä avautuu Sibeliuksenkadulle muun puiston ollessa pensasaitojen ympäröimä. Funktionalistinen muuntamorakennus näkyy puiston reunalla kuvan oikeassa alalaidassa. Muistomerkin vierellä näkyy kuusi, joka on jo kadonnut puistosta.

Kuva Sibeliuksenkadun ja Lukiokadun kulmasta, ilmeisesti 60-70-lukujen taitteesta. . Lähde: Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.

Puiston hahmo vastaa viereisen sivun ilmakuva ja Tukiaisen-Siparin suunnitelmaa. Leikkialueella kasvavat yksittäispuut näkyvät kaikissa kuvissa. Lukiokadun varrella näkyvät lehmukset kasvavat siinä yhä, samoin orapihlaja-aita, joka lienee alkuperäinen. Linnankadun jalkakäytävä on 50-luvulle tyypilliseen tapaan päällystetty betonilaatoilla.

Viistoilmakuva Itsenäisyyden puistosta vuodelta 2008. Lähde Hämeenlinnan kaupunki/Blom kartta Oy. Muuntamorakennuksen peittää näkyvistä sen kivijalkaan kasvanut paju.

Itsenäisyyden puiston perusparannussuunnitelma

Taustaa ja tavoitteet

Summan taistelun muistomerkki on puistoaukiolla uusklassistisia rakennuksia vastapäätä.

Itsenäisyydenpuisto on säilyneiden suunnitelmien ja vanhojen valokuvien mukaan ollut Sibeliuksenkadun puolelta avoimempi, alkuun symmetrinen, mutta 1960-luvulla Summan muistomerkin pystyttämisen yhteydessä ajalle tyypillisesti epäsymmetriseksi sommiteltu.

Puistosuunnittelun tavoitteena on ollut aukion laajentaminen puistossa pidettävien juhlatilaisuuksien runsaan osanottajamäärän johdosta.

Puistossa oleva leikkipaikka on esitetty poistettavaksi, koska lähialueella on kolme leikkipuistoa. Lisäksi liikunnallisen leikkipaikan sijoittamista koulun tontille olisi syytä tutkia.

Kasvillisuus

Osa puista on huonossa kunnossa. Kuvassa hevoskastanja, jossa on kääpää (vasemmalla), kuolleita oksia ja runkovaurioita.

Peruskunnostustyön pohjaksi puiston puustolle tehtiin kuntokartoitus (Virkki 2010). 12 kpl puiston 53 puusta on osoitettu poistettaviksi. Niitä ovat hevoskastanja, joka korvataan uudella, terijoen salavat ja pylväshaavat, vaahteroita sekä muuntamon kivijalkaan kasvanut paju.

Puustoa uusitaan vain vähän. Hevoskastanja istutetaan mahdollisimman suurella, Hämeenlinnan vyöhykkeeltä etsittävällä taimella hieman kauemmas aukiosta. Aukion reunaan ja Lukiokadulta sille rakennettavan uuden kulkuyhteyden varteen istutetaan kukkivia pikkupuuta, esim. koristeomanapuita. Aukion laajennettuun osaan esitetään paikka Suomen itsenäisyyden 100-vuotispuulle. Puulajiksi on esitetty tammi.

Aukion taustalle sijoitetaan perennapenkki, jonka lajit valitaan sinisistä ja valkoisista sipulikasveista ja perennoista. Perennapenkin kukoistus ulotetaan kevään sipulikasveista myöhäisen syksyn astereihin. Lajit valitaan niin, että ryhmä kukoistaa jo alkukesällä Puolustusvoimain lippujuhlapäivänä.

Summan taistelun muistomerkki kunnostetaan.

Viitekuvia aukion uudesta kiveyksestä ja perennapenkistä.

Aukio

Itsenäisyyden aukio kivetään nupukivellä, jota laajennusosassa rikotaan poikkeavalla noppakivetyksellä.

Aukiolle sijoitetaan selkänojattomia, molemmin puolin istuttavia penkkejä muistomerkin rajaamaan linjaan niin, että penkkien taakse jää käytävämainen kulkutila.

Summan taistelun muistomerkki

Aukiolla oleva Summan taistelun muistomerkki entistetään palauttamalla käytöstä poistettu vesiallas ja muistomerkkiin kuuluneet kesäkukkaistutukset. Muistomerkki valaistaan.

Käytävät

Puistoon muodostuneet oikopolut rakennetaan askelkivikäytävinä. Lisäksi laajennetulle aukiolle rakennetaan kulkuyhteys Sibeliuksenkadun ja Luokiokadun kulmasta.

Puistoa ympäröivät jalkakäytävät kunnostetaan ja päällystetään neliömäisillä betonilaatoilla.

Kalusteet ja varusteet

Aukiolle sijoitetaan neljä penkkiä.

Roskakoreja sijoitetaan yhteensä 3 kpl puistoaukion sisäänkäyntien tuntumaan.

Puistoon sijoitetaan infotaulu, jossa kerrotaan puiston historiasta ja peruskunnostuksesta.

Perennapenkki rajataan matalalla metallisella suojaidalla.

Puistossa on kaksi vanhaa nimikylttiä, jotka säilytetään.

Valaistus

Puiston sisäosat valaistaan kolmella pylväsvalaisimella.

Puistoon antaa lisävalaistusta katujen varteen uusittava katuvalaistus.

Muuntamo

Puistossa oleva funktionalistinen muuntamorakennus säilytetään.